

ANNEX

MEMÒRIA DE LA REVISIÓ DEL MAPA DE PATRIMONI CULTURAL

GRANOLLERS

Oficina de Patrimoni Cultural

Ajuntament de Granollers

Desembre 2023

Diputació
Barcelona

Diputació de Barcelona
Ajuntament de Granollers

Mapa del Patrimoni Cultural local de Granollers

Annex: treballs de revisió i
actualització (2023)

Jordi Piñero Subirana

CRÈDITS

Nom del projecte:	Mapa del Patrimoni Cultural local de Granollers
Població i comarca:	Granollers, Vallès Oriental
Promoció i finançament:	Oficina de Patrimoni Cultural – Diputació de Barcelona Ajuntament de Granollers
Execució:	Jordi Piñero Subirana
Coordinació OPC:	Ana Requejo Alonso
Dates d'execució:	2023

Índex

1.	Introducció	4
2.	Canvis en les fitxes	6
	Principals canvis introduïts en les fitxes originals.....	6
	Nous elements fitxats	7
	Criteris en la introducció de nous elements	7
	Fitxes eliminades	12
	Canvis en la denominació de fitxes	14
3.	Nova estadística	18
4.	Nova bibliografia	21

1. Introducció

Encàrrec i realització del treball

El present treball ha estat realitzat a petició de l'Ajuntament de Granollers i ha comptat amb el suport i el finançament de l'Oficina de Patrimoni Cultural (OPC) de la Diputació de Barcelona. Les bases per a la seva realització van ser acordades en el conveni subscrit per ambdues administracions, en el marc del programa de Mapes del Patrimoni Cultural Local que gestiona l'OPC. L'OPC ofereix un servei especialitzat en la cooperació i promoció del patrimoni cultural en el qual hi ha l'elaboració dels Mapes de Patrimoni Cultural, inclòs dins el programa d'Estudis i Projectes que s'ofereixen als municipis en el marc del Catàleg de suport als serveis i activitats locals. El mapa és un exhaustiu recull o inventari del patrimoni cultural d'un municipi, i inclou elements del patrimoni immoble, moble, documental, immaterial i natural. El seu objectiu és proporcionar una eina de coneixement i difusió del patrimoni, i alhora és també un instrument que facilita la gestió del patrimoni cultural i natural de cadascun dels municipis que el realitzen. La versió pública de cada mapa es pot consultar al web: <https://patrimonicultural.diba.cat/>, a través del qual es poden visualitzar els diferents elements fitxats i també es poden fer cerques a partir de diversos camps d'un únic municipi o bé del conjunt de mapes realitzats fins al moment. Les opcions de filtre són diverses, cosa que permet optimitzar les consultes en la plataforma de visualització. La versió pública del mapa no permet l'accés a determinades fitxes d'elements del patrimoni moble o documental privats, així com a algunes dades de caràcter privat per raons de la protecció de dades i de seguretat.

Necessitat de revisar el treball de 2002

El Mapa del Patrimoni Cultural de Granollers es va portar a terme l'any 2002 i amb el temps havia quedat desfasat; per això el Consistori va considerar que calia fer-ne una revisió que es proposés, entre d'altres qüestions, actualitzar la informació recollida en el seu moment i substituir les fotografies (que tenien una baixa resolució) per tal que es puguin visualitzar correctament a través del nou web, ja sigui mitjançant un ordinador o amb dispositius mòbils.

Agraïments

Per la realització d'aquest treball de revisió del Mapa del Patrimoni Cultural de Granollers ens ha estat molt útil i valuosa la col·laboració que ens han proporcionat les següents persones: Marc Guàrdia (tècnic del Museu de Granollers), Cinta Cantarell (historiadora i col·laboradora del Museu de Granollers), Marcel Oliveres i Aina Relats (de l'Àrea de cultura de l'Ajuntament de Granollers i bons coneixedors de les tradicions i la cultura popular), Ester Prat (responsable de patrimoni del centre cultural i patrimonial Roca Umbert f.a.), Mireia Nogués i Ivana Garín (del Centre de cultura per la pau can Jonch), Xavier Romero i Àlex Bella (de l'Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament de Granollers), Laura Casanovas (responsable de l'Arxiu Municipal de Granollers), Xavier Pérez (director de l'Arxiu Comarcal del Vallès Oriental), Antoni Arrizabalaga (director del Museu de Ciències Naturals de Granollers), Julieta Torrents, Montserrat Garrich i Conxita Armengol (de l'Esbart Dansaire de Granollers) i Mercè (col·laboradora de la parròquia de Sant Esteve de Granollers). També fem arribar el nostre agraïment a Ana Requejo Alonso, tècnica de l'OPC que ha supervisat aquest treball de revisió.

2. Canvis en les fitxes

PRINCIPALS CANVIS INTRODUÏTS EN LES FITXES ORIGINALS

En relació als elements fitxats en la versió original del mapa de 2002 les principals tasques han consistit en:

- L'actualització de les fotografies en totes les fitxes. En la primera versió dels mapes tan sols s'admetien tres imatges, mentre que en la versió actual el nombre és il·limitat. Les fotografies actuals tenen una major resolució i una millor visualització. En alguns casos en què les fotografies antigues aportaven algun element d'interès les hem mantingudes, situades en les darreres posicions.
- Revisió en profunditat dels textos, sobretot dels camps de Descripció, Observacions i Història. Hem fet uns textos més clars, més precisos i entenedors, introduint-hi informació actualitzada provinent dels darrers estudis.
- Revisió de les coordenades i ubicacions, que amb els mitjans tècnics actuals es poden precisar amb més detall.
- Revisió del camp de Bibliografia i enllaços d'interès: introduint sobretot un bon nombre enllaços a webs que en la primera versió encara no existien.
- Revisió dels camps de protecció, ja que el 2003 es va aprovar el Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic i Arqueològic de Granollers, el 2004 el Pla Especial de Protecció del Patrimoni Natural de Granollers. Catàleg dels Espais Naturals d'Interès Municipal (ENIM) i Catàleg dels Elements Botànics d'Interès Municipal (EBIM), i el 2012 es va aprovar el Catàleg de masies i cases rurals del sòl no urbanitzable. Hem recollit la nova protecció que proporcionen aquestes normatives, així com les últimes declaracions d'elements com a BCIL.
- Revisió i actualització general de la resta de camps, amb modificacions per exemple de la cronologia, estat de conservació, tipologia o altres camps per qüestions bàsicament tècniques.

En aquests i altres sentits els canvis i les millores introduïdes en la present revisió del mapa de patrimoni han estat molt substancials, de manera que gairebé es pot afirmar que es tracta d'un nou treball.

NOUS ELEMENTS FITXATS

A partir de l'actual revisió s'han afegit un total de 136 fitxes de nova creació, que es distribueixen de la següent manera:

NOVES FITXES INCLOSES EN LA REVISIÓ DEL MAPA		
ÀMBIT	TIPOLOGIA	NÚM. D'ELEMENTS
PATRIMONI IMMOBLE		
	EDIFICI	17
	CONJUNT ARQUITECTÒNIC	16
	ELEMENT ARQUITECTÒNIC	33
	JACIMENT ARQUEOLÒGIC	19
	OBRA CIVIL	1
PATRIMONI MOBLE		
	ELEMENT URBÀ	26
	COL·LECCIÓ	1
PATRIMONI DOCUMENTAL		
	FONS DOCUMENTAL	2
PATRIMONI IMMATERIAL		
	MÚSICA I DANSA	2
	COSTUMARI	3
PATRIMONI NATURAL		
	ESPÈCIMENS BOTÀNICS	12
	ZONES D'INTERÈS	4
TOTAL D'ELEMENTS NOUS INCLOSOS		136

CRITERIS EN LA INTRODUCCIÓ DE NOUS ELEMENTS

A l'hora d'introduir nous elements en el Mapa en primer lloc hem seguit els suggeriments i les directrius indicades pels tècnics del Museu de Granollers. Cal dir que el Museu de Granollers ha estat el nostre referent local i el principal assessor en tot el procés de revisió d'aquest Mapa. D'una manera més específica, hem tingut en compte el següents factors i hem seguit els següents criteris:

Patrimoni immoble

Pel que fa als **edificis**, un dels criteris ha estat introduir tots els edificis i conjunts arquitectònics que formen part del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic i Arqueològic de Granollers (PEPPA), així com de l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPA). La majoria dels elements ja estaven fixats i hem afegit els que no ho estaven. Així mateix, hem introduït alguns edificis que no formen part d'aquests catàlegs quan hem considerat que tenien un cert interès patrimonial.

Pel que fa als **conjunts arquitectònics** referits a **carrers o places**, hem mantingut en general les moltes fitxes que ja hi havia, tot i que en alguns casos el seu interès patrimonial és escàs. Això és degut al fet que, en els darrers anys, el nombre de cases antigues que es trobaven en aquests carrers i que han estat enderrocades és força elevat. Així, en molts casos l'interès de la fitxa ha minvat, però hem considerat que valia la pena conservar la informació, sobretot la que hem introduït en els apartats d'història. Tan sols hem eliminat unes poques fitxes de carrers que ja havien perdut tot l'interès. En les descripcions de cada fitxa hem actualitzat les referències als edificis que tenien un cert valor patrimonial, eliminant els que ja no existeixen. A més, hem afegit noves fitxes: la plaça de l'Oli i la dels Cabrits que, tot i ser petites, són emblemàtiques de la ciutat com a referents històrics.

En l'àmbit **d'edificis rurals** hem ampliat considerablement els elements fixats, que originàriament eren força escassos, especialment en l'antiga demarcació de Palou: un territori que ha mantingut en bona mesura la seva personalitat com a districte rural. Com que el nombre d'edificis en aquesta demarcació és molt gran i en la majoria dels casos es tracta de cases rurals força reformades i amb un interès arquitectònic limitat, hem optat per realitzar bàsicament fitxes de conjunts arquitectònics referides als tradicionals barris o carrers de Palou. Hem fet fitxa dels barris de can Tries, de Sant Julià, de cal Rei, de can Giró, de Sant Salvador, de can Torres, de Sant Joan, de Sant Josep, de can Tinet, del Junyent i de can Bou. D'aquesta manera hem recollit la diversitat d'aquest districte rural de Granollers en unes fitxes que, en les descripcions, fan referència quan és possible a algunes de les cases concretes. Aquestes fitxes són una bona radiografia del territori de Palou, i sempre hi ha la possibilitat d'ampliar-les i detallar-les més encara. En uns pocs casos també hem afegit noves fitxes referides a edificis rurals individuals.

Així mateix, hem introduït un bon nombre d'elements rurals menors: dos molins i, sobretot, safarejos i mines o recs de Palou. La qüestió de les mines de Palou creiem que mereixeria un estudi més aprofundit, ja que fins el moment no és gaire conegut i són moltes les incògnites al respecte. En la mesura de les nostres possibilitats, hem intentat que quedés almenys reflectit en una fitxa dedicada a la mina de can Giró (la millor conservada) i en referències d'antigues mines o recs inserides en altres fitxes.

En definitiva, sent Granollers un municipi molt poblat i amb una important complexitat urbanística, en l'àmbit del patrimoni rural no hem pogut ser tan exhaustius com ho

hauríem estat en un municipi de menor entitat. Tanmateix, hem ampliat considerablement la informació referida a aquest àmbit patrimonial: hem inclòs els elements més rellevants i significatius i hem augmentat considerablement el nombre de fitxes.

Pel que fa als **elements arquitectònics**, entre d'altres hem afegit sis xemeneies industrials i els rellotges de sol que consten a l'Inventari de Rellotges dels Països Catalans (de la Societat Catalana de Gnomònica).

L'àmbit de l'**arqueologia** mereix una petita reflexió, ja que en el cas d'un municipi amb un pes important de l'arqueologia urbana com Granollers el nivell de complexitat és important. En la primera versió del mapa ens vam trobar un nombre important de jaciments arqueològics (44), que eren bàsicament els que es recollien en el *Catàleg de protecció del patrimoni* aleshores vigent. Molts d'aquests jaciments eren d'escassa entitat, fruit de troballes fortuïtes en obres que s'havien fet al llarg del segle XX. Les denominacions dels jaciments introduïen un factor de confusió, ja que sovint no es corresponien entre els diferents inventaris o estudis. A més, en el cas de la vil·la romana de Granollers, o també en la muralla, el que conceptualment es pot considerar un sol jaciment es trobava, i es troba encara, dividit en una infinitat de jaciments parcials, fruit de les diferents campanyes d'excavacions. Així, per exemple, en la *pars urbana* de la vil·la la zona termal o *balneum* es troba repartida en set o vuit jaciments diferents, i en les altres parts de la vil·la passa el mateix. Tot plegat requereix una reflexió global que depassa el propòsit d'aquets treball. Davant d'aquesta situació, s'ha optat per mantenir els jaciments ja fitxats, intentant almenys clarificar en les descripcions i en els apartats d'història el context del jaciment, de manera que no es vegi com un element aïllat sinó formant part d'un jaciment més ampli, ja sigui la vil·la romana o la muralla. Pel que fa als jaciments nous, s'ha fet una certa selecció: s'han afegit els més rellevants i significatius, mantenint-los sempre com a jaciments individuals, tal com es trobaven en els expedients administratius i mantenint les denominacions originàries, per tal de no crear més confusió. Les noves excavacions amb resultats poc rellevants s'ha mirat d'incloure-les en alguna fitxa ja existent, com ara un edifici, en l'apartat d'observacions. Si això no ha estat possible, no s'han inclòs al Mapa, per no afegir-hi més fitxes d'arqueologia irrellevants. Considerem, d'acord amb el parer de l'arqueòleg del Museu de Granollers, Marc Guàrdia, que de cara al futur caldria introduir algun criteri de selecció a l'hora d'incorporar nous jaciments, i no fer-ho de manera indiscriminada.

Patrimoni moble

En aquest àmbit, seguint les directrius del Museu de Granollers i dels tècnics de cultura de l'Ajuntament, hem introduït un bon nombre de fitxes que recullen alguns projectes d'art que s'han impulsat en els darrers anys. El projecte "*Murs que parlen*", iniciat el 2006 amb el propòsit de millorar el paisatge urbà a partir d'intervencions muralistes ja compta amb una quinzena de murals o *grafittis*, que hem fitxat individualment. També s'han incorporat els elements inclosos en el web "*Art urbà*", del Museu de Granollers, que recull

els principals elements i instal·lacions artístiques emplaçats a la via pública. Alguns ja formaven part del Mapa originari del 2002, i molts altres els hem incorporat de nou.

Patrimoni documental

En aquest àmbit hem incorporat fitxes sobre l'Arxiu Comarcal del Vallès Oriental i l'Arxiu parroquial, i s'ha actualitzat la fitxa dedicada a l'Arxiu Municipal de Granollers.

Patrimoni immaterial

En aquest àmbit s'han fet algunes modificacions importants en fitxes que ja existien. Especialment, s'ha dividit la fitxa 333, que tenia per títol "Costums desapareguts" i que era molt llarga, en quatre fitxes, dedicades temàticament a costums desapareguts relacionats amb els balls, amb herbes i plantes, amb el mercat i costums desapareguts diversos. D'aquesta manera han quedat més ordenades i clares. D'altra banda, amb la col·laboració de tècnics de l'Àrea de cultura de l'Ajuntament i de l'Esbart Dansaire, s'han revisat els continguts d'altres fitxes existents. Cal precisar que l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya té sis fitxes de balls tradicionals referides a Granollers, però algunes no tenen descripció (Ball dels Reis i Ball de les Brutes), altres formen part del Ball de Gitanes (Ball de la Catutxina i el de les Brutes) i altres ja no es ballen actualment (Ball de l'Espolsada i Ball Rodó). A aquests dos balls ens hi hem referit en la fitxa anomenada "Costums desapareguts relacionats amb els balls" (fitxa 333). Finalment, es va decidir introduir tres fitxes noves: el Ball de Gitanes, el Ball de la Quadrilla i el Ball de donzelles. Alguns d'aquests balls no consten a l'IPEC però actualment es continuen ballant.

Patrimoni natural

En aquest àmbit s'han actualitzat les fitxes d'espais naturals incorporant tots els que formen part de l'actual *Catàleg dels Espais Naturals d'Interès Municipal* (ENIM). Pel que fa als espècimens botànics, hem fet una selecció de 18 elements, seguint els criteris dels tècnics municipals de Medi Ambient. Hem seguit el criteri de fitxar els arbres que tinguessin més interès, que fossin més accessibles per al públic general i mirant d'incloure de manera equilibrada tant arbres urbans com periurbans. Moltes d'aquestes fitxes ja existien en el Mapa de Patrimoni Cultural del 2002 i altres les hem afegit. Atès que Granollers té una molt bona dotació de zones verdes i parcs urbans repartits en diferents punts del seu terme hem incorporat també els parcs del Puig de les Forques i el Parc de Ponent com a representatius del conjunt.

Memòria històrica

En els darrers anys la ciutat de Granollers, i especialment el Centre de cultura per la pau can Jonch, ha impulsat iniciatives diverses encaminades a recuperar la memòria històrica. S'han recollit en fitxes de diferents àmbits: set *stolpersteine* o llambordes que recorden les víctimes dels camps d'extermini nazis (patrimoni moble), arbres per la pau i Bosc de la pau (patrimoni natural) i dos refugis antiaeris de la Guerra Civil (patrimoni immoble).

FITXES ELIMINADES

A partir de la present revisió hem eliminat un total de 24 fitxes. En la major part dels casos ha estat perquè era un edifici que havia estat enderrocats o un element que ja no existia. En altres casos més puntuals ha estat perquè l'element era irrellevant des del punt de vista patrimonial. Les fitxes eliminades han provocat alguns salts en la numeració correlativa de les fitxes.

Reflectim en la següent taula el nombre de fitxes eliminades per àmbits.

FITXES ELIMINADES EN LA REVISIÓ DEL MAPA		
ÀMBIT	TIPOLOGIA	NÚM. D'ELEMENTS
PATRIMONI IMMOBLE		
	EDIFICI	6
	CONJUNT ARQUITECTÒNIC	10
	ELEMENT ARQUITECTÒNIC	1
	JACIMENT ARQUEOLÒGIC	1
	OBRA CIVIL	1
PATRIMONI MOBLE		
	ELEMENT URBÀ	1
PATRIMONI DOCUMENTAL		
	FONS BIBLIOGRÀFIC	1
PATRIMONI IMMATERIAL		
PATRIMONI NATURAL		
	ZONA D'INTERÈS	1
	ESPÈCIMEN BOTÀNIC	2
TOTAL D'ELEMENTS ELIMINATS		24

Llistat de fitxes eliminades i justificació

Tot seguit detallem les fitxes donades de baixa i el motiu pel qual s'han eliminat:

- Fitxa 32: Cantonada. Element arquitectònic irrellevant.
- Fitxa 36: Casa carrer Doctor Guillaumet 4. Casa enderrocada després del 2002.
- Fitxa 57: Casa de F.B. Casa enderrocada després del 2002.
- Fitxa 89: La Font de l'Escot/Pous i Clariana/Fàbrica Casanova. Fàbrica enderrocada el 2004.
- Fitxa 90: Can Pinyol. Casa enderrocada entorn de 2004-2005.

- Fitxa 93: Fàbrica de licors Muntanyà. Edifici enderrocat després del 2002.
- Fitxa 95: Nucli antic de Granollers. Fitxa genèrica referida al nucli antic, sense cap utilitat ja que cada carrer ja disposa de la seva fitxa específica.
- Fitxa 100: Fàbrica d'Isidre comes/Can Sidro Comes. Fàbrica enderrocada després del 2006. Se'n conserva la xemeneia, que ja té la corresponent fitxa.
- Fitxa 105: Masia del Lledoner. Masia enderrocada després del 2002.
- Fitxa 106: Horts del Lledoner. Horts socials, sens interès naturalístic ni patrimonial.
- Fitxa 130: Casa carrer de Corró 139. Casa enderrocada amb posterioritat al 2002.
- Fitxa 192: Escultura. Escultura retirada de la via pública.
- Fitxa 193: Plaça de Manuel Montaña. Plaça que ja no existeix com a tal, ja que ha estat integrada a la Plaça Porxada. Només té un edifici d'especial interès, del qual hem fet fitxa individual.
- Fitxa 197: La Carretera/Carretera de Barcelona a Vic. Element que ja queda reflectit en diverses fitxes de carrers actuals que antigament eren "la Carretera".
- Fitxa 205: Can Mirambell/Fàbrica de Telers. Fàbrica enderrocada.
- Fitxa 228: Carrer del Migdia/Carrer de l'Arpa. Carrer que ha perdut tot el seu interès per l'enderroc de les cases antigues que conservava.
- Fitxa 243: Plaça Doctor Guillaumet. Plaça que ja no existeix oficialment. En enderrocar-se els edificis antics que hi havia l'espai ha perdut tot l'interès patrimonial.
- Fitxa 255: Carrer d'Enric Granados. Carrer que ha perdut tot el seu interès per l'enderroc de totes les cases antigues que conservava.
- Fitxa 259: Camí de l'Escanyat. Camí tradicional sense cap interès especial i que transcorre per una àrea on s'ha incrementat la presència de naus industrials.
- Fitxa 260: Villa Emilia/La Torre Fonda. Edifici enderrocat després del 2002.
- Fitxa 263: Can Felip. Conjunt industrial ja desaparegut.
- Fitxa 268: Hemeroteca Municipal. S'ha unificat amb al fitxa de l'Arxiu Municipal de Granollers per la recent reorganització de l'equipament.
- Fitxa 282: Can Tàpies/La Torreta. Jaciment arqueològic amb informacions contradictòries, ja reflectit en altres fitxes.
- Fitxa 313: Pollancre del camí de Santa Quitèria. Espècimen botànic irrellevant i no inclòs en el Catàleg dels Elements Botànics d'Interès Municipal (EBIM).
- Fitxa 317: Can Català. Antiga masia enderrocada.
- Fitxa 334: Brolla de la Vinyeta. Espai natural irrellevant, segons criteri dels tècnics de Medi ambient.
- Fitxa 364: Plàtan de la plaça Perpinyà. Fitxa d'espècimen botànic eliminada per recomanació dels tècnics de Medi Ambient.

Comparació de fitxes en la versió 2002 i la versió 2024

COMPARACIÓ DE FITXES PER ÀMBITS 2002 - 2024		
ÀMBIT	VERSIÓ ORIGINAL 2002	VERSIÓ REVISIÓ 2024
Patrimoni immoble	350	414
Patrimoni moble	17	43
Patrimoni documental	2	3
Patrimoni immaterial	11	16
Patrimoni natural	31	44
TOTAL FITXES	411	520

CANVIS EN LA DENOMINACIÓ DE LES FITXES

Hem introduït un bon nombre de canvis en la denominació de les fitxes. En la versió original de 2002 moltes denominacions eren compostes per diferents noms separats per barres. Hem respectat aquest criteri excepte en els casos en què els segons o tercers noms eren irrelevants o totalment circumstancials o anecdòtics. Llavors s'ha simplificat la denominació i s'ha fet constar les altres denominacions en el camp d'Observacions. En aquest sentit s'han seguit els suggeriments proposats per Cinta Cantarell i Marc Guàrdia. En algun altre cas s'ha canviat la denominació per fer-la més precisa o més correcta, per unificar-la amb les denominacions que consten en altres catàlegs, o bé perquè hem inclòs o eliminat altres elements en la fitxa.

Aquestes són les fitxes modificades:

- **Fitxa 17.** Versió 2002: Casa Josep Tardà i Mora / Can Pepet Valent
Versió actual: Casa Josep Tardà i Mora
- **Fitxa 22.** Versió 2002: Can Cunillera / Ca l'Eveli
Versió actual: Can Cunillera
- **Fitxa 23.** Versió 2002: Casa del Conestable/Casa Gran/Casa dels Tagamanent.
Versió actual: Casa dels Tagamanent
- **Fitxa 24.** Versió 2002: Casa Sebastià Costa / Can Biel
Versió actual Casa Sebastià Costa
- **Fitxa 26.** Versió 2002: Cases Plaça Porxada 21-23.
Versió actual: Casal Masferrer-Perpinyà.
- **Fitxa 30.** Versió 2002: Capella de Santa Esperança/Portal de Sant Roc
Versió actual: Capella de Santa Esperança
- **Fitxa 38.** Versió 2002: Restes de les muralles.
Versió actual: Muralla de Granollers.
- **Fitxa 44.** Versió 2002: Biblioteca Popular Francesc Tarafa / Hospital de Sant Domènec

- Versió actual: Sala Francesc Tarafa / Antic Hospital
- **Fitxa 52.** Versió 2002: Can Reventó.
Versió actual: Can Reventó i casa del carrer de Corró 52.
 - **Fitxa 71.** Versió 2002: Casa Adela Rocaverda vídua de Furnó / can Jonch
Versió actual: Can Jonch.
 - **Fitxa 75.** Versió 2002: Casa Relats
Versió actual: Can Relats.
 - **Fitxa 84.** Versió 2002: Casa Rectoral
Versió actual: La Rectoria
 - **Fitxa 92.** Versió 2002: dues Cases / Casa CM/Casa del Senyor Carlets.
Versió actual: Casa de l'Avinguda Prat de la Riba 14.
 - **Fitxa 101.** Versió 2002: Fàbrica Roca Umbert / Fills de F. Torres / Espartaco
Versió actual: Fàbrica Roca Umbert
 - **Fitxa 104.** Versió 2002: Xemeneies de la Fàbrica Torres / Cal Federico
Versió actual: Xemeneies de la Fàbrica Torras
 - **Fitxa 112.** Versió 2002: Casa de Felip Parera
Versió actual: Fàbrica Felip Parera
 - **Fitxa 113.** Versió 2002: Can Ronses / Can Mayol de la Riera
Versió actual: Can Ronses
 - **Fitxa 146.** Versió 2002: Conjunt de cinc panteons.
Versió actual: Panteó de Frederic Torras Bergé
 - **Fitxa 154.** Versió 2002: Ca l'Estaper / Can Moquets / Can Marc / Can Jan
Versió actual: Plaça Cabrits 4.
 - **Fitxa 161.** Versió 2002: Cases d'en Jonc
Versió actual: Cases d'en Jonch
 - **Fitxa 163.** Versió 2002: Companyia Estebanell
Versió actual: Companyia Estabanell
 - **Fitxa 165.** Versió 2002: Ca la Paca
Versió actual: Can puigdomènech
 - **Fitxa 168.** Versió 2002: Casa carrer Sant Salvador 7.
Versió actual: Casa Plaça de Pau Casals 7
 - **Fitxa 181.** Versió 2002: Restes de les muralles.
Versió actual: Muralla del Corredor de Sant Cristòfol.
 - **Fitxa 182.** Versió 2002: Restes de les muralles.
Versió actual: Muralla dels carrers de la Constància i Jaume Camp.
 - **Fitxa 189.** Versió 2002: Museu de Ciències Naturals La Tela.
Versió actual: Museu de Ciències Naturals de Granollers.
 - **Fitxa 206.** Versió 2002: Retaule dels Vergós.
Versió actual: Retaule de Sant Esteve Protomàrtir de l'Església parroquial de Granollers
 - **Fitxa 207.** Versió 2002: Carrer de la Unió i del Sol.

- Versió actual: Carrer del Sol
- **Fitxa 221.** Versió 2002: La Riera/Riu Congost.
Versió actual: Riu Congost
 - **Fitxa 224.** Versió 2002: Biblioteca Popular Francesc Tarafa/Hospital de Sant Domènec
Versió actual: Antiga Biblioteca Popular Francesc Tarafa
 - **Fitxa 256.** Versió 2002: Monument.
Versió actual: Homenatge a la Vellesa
 - **Fitxa 266.** Versió 2002: Arxiu Municipal de Granollers
Versió actual: Fons documental de l'Arxiu Municipal de Granollers
 - **Fitxa 323.** Versió 2002: Verneda de can Gili/Albareda de can Gili.
Versió actual: Verneda de can Gili
 - **Fitxa 333.** Versió 2002: Costums desapareguts.
Versió actual: Costums desapareguts relacionats amb els balls
 - **Fitxa 335.** Versió 2002: Cedre de l'Atlas.
Versió actual: Cedre de la Fàbrica.
 - **Fitxa 336.** Versió 2002: Bosc de can Riba de la Serra/Bosc de can Català
Versió actual: Bosc de can Català
 - **Fitxa 368.** Versió 2002: Can Ferrer.
Versió actual: Voltants de can Ferrer.
 - **Fitxa 387.** Versió 2002: Can Freijo.
Versió actual: Can Freijo i can Solà
 - **Fitxa 393.** Versió 2002: Carrer de Santa Anna/can Serralla.
Versió actual: Casa del carrer Santa Anna 4-6.
 - **Fitxa 453.** Versió 2002: Arxiu Parroquial de l'església de Sant Esteve de Granollers
Versió actual: Fons documental de l'Arxiu parroquial de l'església de Sant Esteve de Granollers

En les següents fitxes s'ha canviat la denominació existent per l'adreça de l'immoble, també seguint els criteris proposats per Cinta Cantarell i Marc Guàrdia. Aquestes són les denominacions antigues:

Ca l'Espardenyer de Blanes

Ca la Curenya / Ca l'Esperança Roca / Hostal de can Roca

Ca la Sabatera

Cal Cabrer / Cal Cuquet

Cal Mal Llamp

Cal Monjo

Cal Xai

Can Bassa

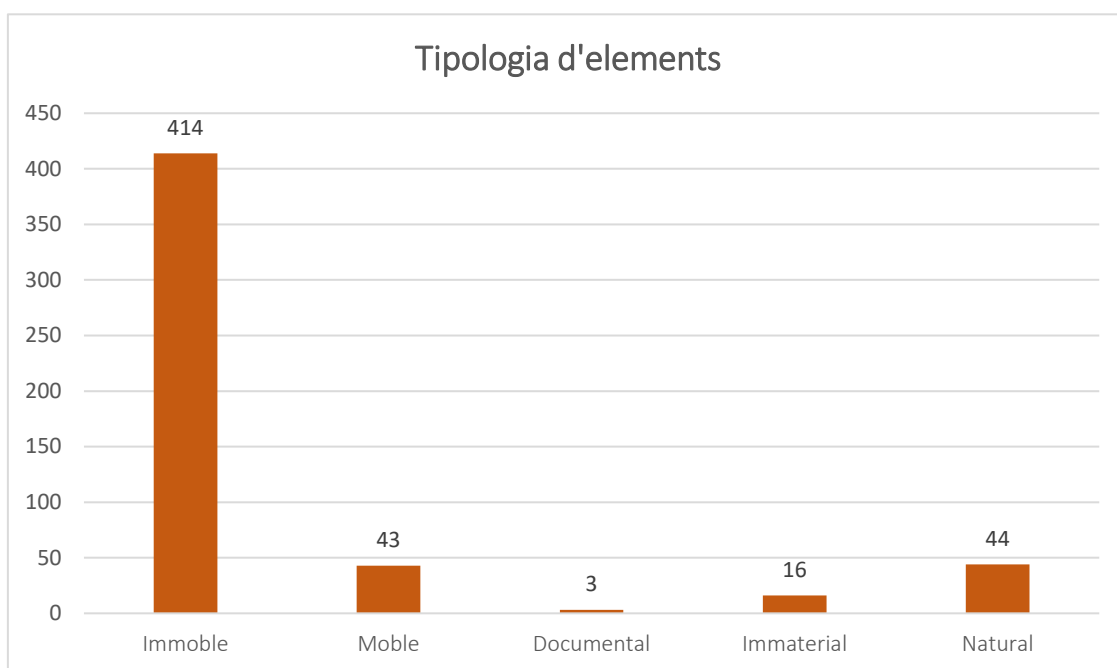
Can Bures
Can Compte
Can Culleres / Can Colleres / Can Deuquartos
Can Deu
Can Guineu
Can Mayol
Can Meranges
Can Palaus / Can Gui
Can Perejaume
Can Pinta Sol
Can Ponet
Can Potafang
Can Serramià / La Gamba
Can Torrabadella. Modificar: Can Torrabadella/Can Ramoneda
Can Ventura de les Mitges
Can Xirau
Casa / Antic jutjat
Casa / El Quatre
Casa Enric Deu i Umbert
Casa Garrell
Casa Joan Parera
Casa Trullàs
Casal Masferrer-Perpinyà
Fàbrica de can Bellet
Fàbrica de mosaics dels Farrerons
Torre Pardalera
Ca la Pepa Sastre / Ca la Pubilla
Can Revento i Casa del carrer de Corró, 52
Conjunt de tres cases (ca la Madalena, ca l'Ambrós)

3. Nova estadística

Els canvis en les fitxes introduïdes i eliminades no han fet modificar substancialment les estadístiques en relació als diferents àmbits del patrimoni. Es manté el patrimoni immoble com el més destacat, amb una major presència d'elements (414), que suposen el 79 % del total (el 2002 era el 85 %). S'ha incrementat substancialment el patrimoni moble, que ara té 43 elements. El 2002 suposava un 4 % i ara és un 8 %. Això es deu a la incorporació d'un bon nombre d'elements d'art urbà.

Àmbit i tipologia dels elements

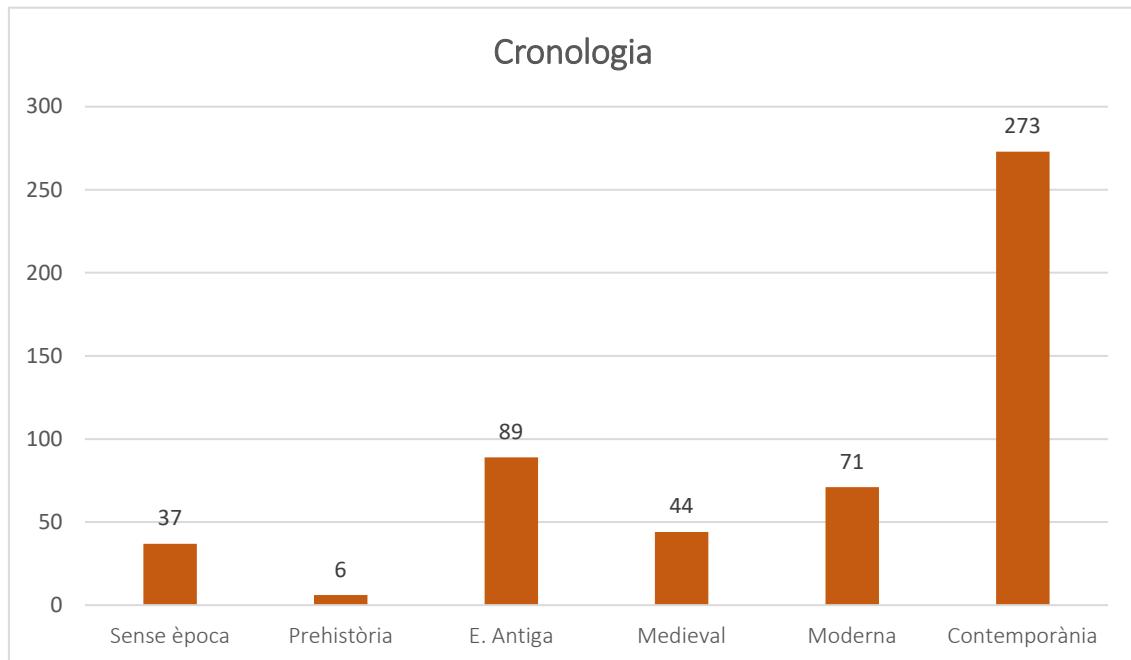
Després de la revisió hi ha **un total de 520 elements**, una xifra que considerem molt alta, però que està en consonància amb les dimensions grans de la ciutat de Granollers (no pas del seu terme municipal). Pel que fa a àmbits i tipologies, el predomini, com és normal, és dels béns immobles i especialment dels edificis. La majoria pertanyen a edificis urbans, mentre que les masies a cases rurals tenen una incidència molt menor. També hi ha un gran nombre de conjunts arquitectònics, que corresponen a carrers.

Cronologia

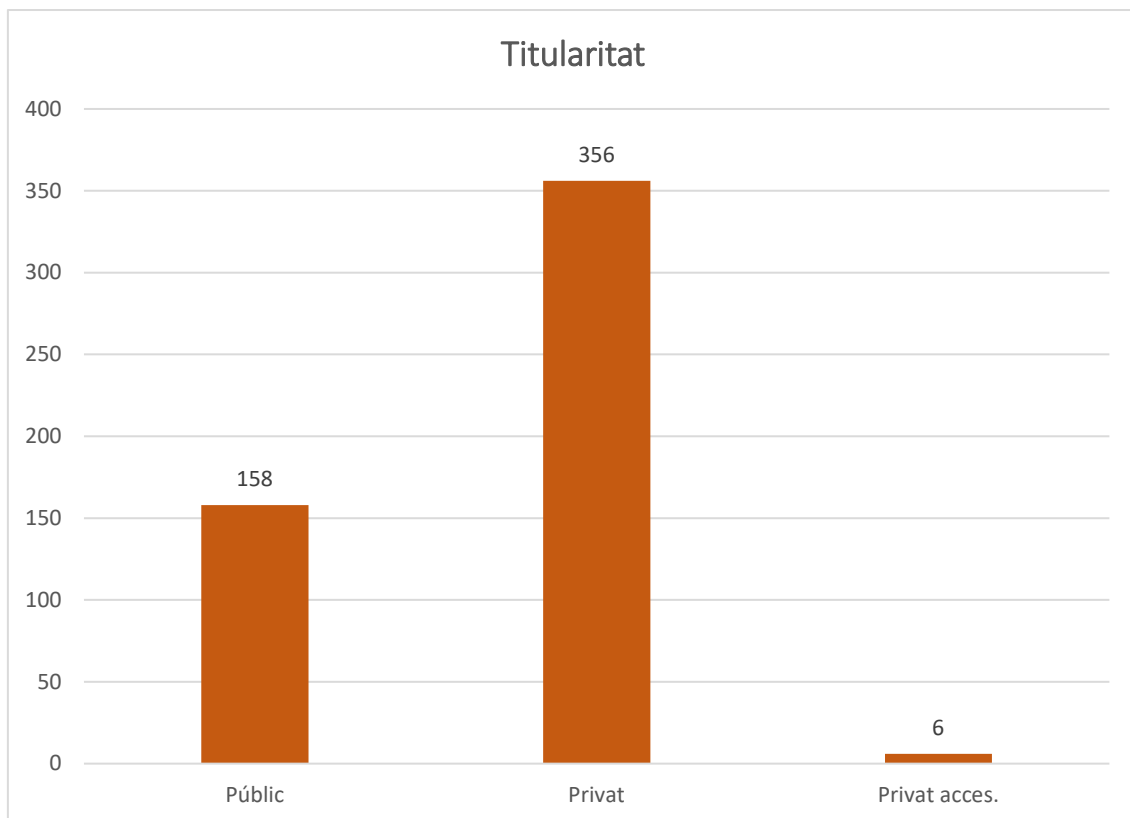
Pel que fa a l'època dels elements inventariats, es constata un lògic predomini dels elements del segle XIX i XX (època contemporània), amb 273 elements (el 52 %); seguits de l'època antiga (89 elements), l'època moderna (71 elements) i època medieval (44 elements). És destacable l'existència d'un gran nombre de jaciments d'època antiga. Això s'explica perquè els jaciments corresponents a la vil·la romana de Granollers es troben

repartits en una infinitat de petits jaciments parcials, com ja hem comentat en un apartat anterior. Cal aclarir també que quan un element correspon a més d'una època es segueix el criteri d'atribuir-lo a l'època més antiga. Això fa que el nombre d'elements medievals sigui força alt, mentre que el nombre d'elements d'època moderna sigui relativament baix. Els elements sense època corresponen al patrimoni natural.

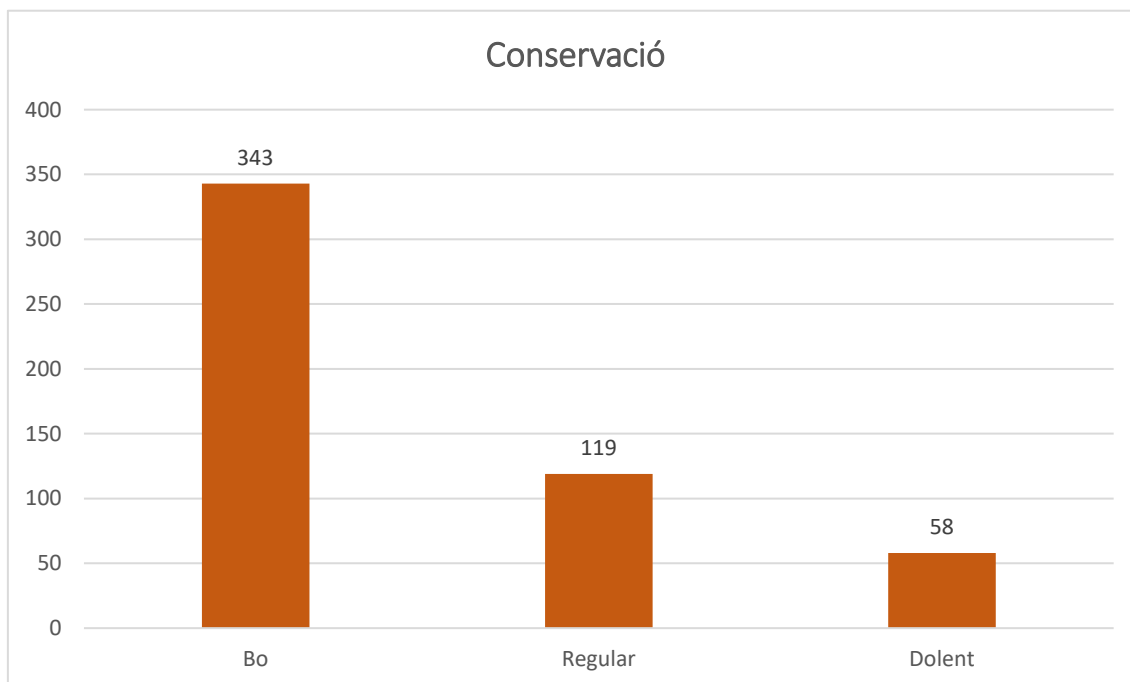
Titularitat

La titularitat és majoritàriament privada (356 elements). Els elements públics tenen una presència força important (158 elements) i els elements de propietat privada accessible són 6. Una part dels elements públics es refereix al patrimoni immaterial (manifestacions festives, tradicions orals, etc.), d'altres corresponen a carrers o a edificis de titularitat pública.

Estat de conservació

L'estat de conservació del patrimoni de Granollers és, en general, bo. El nombre d'elements qualificats en bon estat és de 343; en estat de conservació regular, 119; i n'hi ha 58 que consten en estat de conservació dolent.

4. Nova bibliografia

ACOSTA FERRER, Xavier; CAMPS GIRÓ, Albert (2016). “La torre de telègraf òptic de can Casaca de Granollers”, *Ponències, Revista del Centre d’Estudis de Granollers*, núm. 20. Museu de Granollers, pp. 57-92. <file:///C:/Users/User/Downloads/318267-Text%20de%20l'article-452384-1-10-20170202.pdf>

AGUILAR PÉREZ, Antonio; MARTÍNEZ LORENTE, Gaspar (2003). “La telegrafía óptica en Cataluña. Estado de la cuestión”, *Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*, Universidad de Barcelona. Scripta Nova.

AJUNTAMENT DE GRANOLLERS (2022). *Història de la Festa Major de Blaus i Blaus*.

ANDRINO MUÑOZ, Miguel (2011). *La escultura urbana como nexo de convivencia: identidad y reflejo del lugar en el área del Vallès*. Tesi doctoral presentada a la Universitat de Barcelona. Facultat de Belles Arts.

ANÒNIM (2004). *El Vallés* (26-03-2004)

ANÒNIM (1996). *El 9 Nou* (1-07-1996.)

ANÒNIM (1994). *El 9 Nou* (28-01-994)

ANÒNIM (2022). “El ball de Donzelles, una dansa local d’arrel tradicional”. *SomGranollers* (21-08-2022). <https://www.somgranollers.cat/noticia/82506/el-ball-de-donzelles-una-dansa-local-darrel-tradicional>

AUTORS DIVERSOS (2004). *Atles d’arqueologia urbana de Granollers*. Atles d’arqueologia urbana de Catalunya, volum 1. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. https://llibreria.diba.cat/es/libro/atles-d-arqueologia-urbana-de-granollers_31765

AUTORS DIVERSOS (2009). *Museu Nacional d’Art de Catalunya. Florència*: MNAC i SCALA GROUP S.p.A.

AUTORS DIVERSOS (2022). *In illo tempore. Granollers en època romana*. Museu de Granollers, Granollers.

BARBANY i CIURANS, Carme (1999). *L’Hospital de Granollers*. Barcelona, Lünweg.

BELLERA, Ricard (2021). “Els mestres Celestí Bellera i Rita Gibernau i la renovació pedagògica del anys 1020 i 1930”, *Ponències. Revista del Centre d’Estudis de Granollers* (15 d’abril de 2021), Granollers.

CANTARELL, C., GARRIGA, J., GESALÍ, D. I CORNELLAS, P. (2008): *Refugi de Refugis*. Ajuntament de Granollers, Granollers.

CANTARELL, C. I BARBANY, C. (2010). *Granollers, vila oberta a la pau*. Exposició de Can Jonch, Centre de Cultura per la Pau.

CANTARELL, Cinta (2018). "La ciutat del fum": Plafons informatius sobre les xemeneies industrials de l'itinerari ". Museu de Granollers.

CANTARELL AIXENDRI, Cinta; GUÀRDIA LLORENS, Marc (2022). "Objectes que reté aquest museu com a salvaguarda. Fonts per a un exercici de reconstrucció documental i objectual: el cas de Granollers", *El patrimoni artístic català durant la Guerra Civil Espanyola. Itineràncies, destruccions, salvaments. Actes del simposi Destrucció, salvament i itinerància de l'art a Catalunya (1936-1939), celebrat a Barcelona el 14 de febrer de 2022*. Generalitat de Catalunya; Memorial Democràtic, p. 273-311.

CANTARELL, C., GUÀRDIA, M., BARBANY, C., CRUZ, P. i NOGUÉS, M. (en premsa): "S'han demanat pics i pales. La construcció dels refugis antiaeris de Granollers", *Actes de les Jornades Internacionals "Refugis. Ciutadania, memòria i subsol a Europa"*, Barcelona, 16-17 març de 2023.

CASALS, Núria (2024). "Joan Parera Casanovas (1884-1939), creador de la marca Varon Dandy". *Ponències, Revista del Centre d'Estudis de Granollers*, Granollers, núm. 28.

CASTELLÓ POU, Teresa (2001). *La Biblioteca de Granollers 1926 - 2001*. Ajuntament de Granollers, Granollers, p. 30-31.

CIURANS, Xavier (2008). "Els Masferrer. Estudi d'un mas i d'una nissaga benestant del Vallès. *Ponències: Revista del Centre d'Estudis de Granollers*, núm. 12. p. 173-174.

CLUSELLAS, Carme; BOSCH, Montse (2010). *La llegenda de la Pedra de l'Encant*. Editorial Alpina.

CONDE, Gemma; MARTÍ, Xavier (1998). "L'entorn natural i els creixement urbà de Granollers", *Lauro: revista del Museu de Granollers*, núm. 14, p. 33-40.

DANTI, J; GALOBART, Ll.; RUIZ CALONJA, J (1995). *La Vall de Tenes. Natura, passat i present d'un racó del Vallès*. Mancomunitat de la Vall del Tenes, p. 268-269.

DOMINGO I REIG, Virgínia; CAMPS I GIRÓ, Albert (2001). *La Font del Ràdium. Una passejada per la serra de Ponent*. Granollers: Ajuntament de Granollers, 32 pàg. (Rutes per Granollers, 2).

FARNÉS SARAROLS, Josep M. (2023). "L'assalt de Granollers pels carlins (17 de gener 1875): noves aportacions". *Ponències, Revista del Centre d'Estudis de Granollers*, núm. 27, p. 79-103.

FERNÁNDEZ-VILLACAÑAS, Belén; MONTAGUD BLAS, Èlia (1995). "Els projectes de restauració ambiental i paisatgística a la conca del Besòs", *Lauro: revista del Museu de Granollers*, núm. 10, p. 28-32.

FORNS CANAL, Ramon (2014). *L'Adoberia. Centre d'interpretació històrica. El Granollers medieval. Projecte de renovació de la museografia*. Treball inèdit.

GARRELL ALSINA, Amador (1925). *La Festa Major. Simfonia sobre motius d'un mateix tema: El canvi de la Festa Major*. (Programa Festa Major 1925). Impremta Garrell, Granollers.

GARRIGA, Joaquim (1998). «La composició del retaule quatrecentista i la iconografia de sant Esteve protomàrtir», *Lauro: revista del Museu de Granollers*, núm. 15. Museu de Granollers.

GARRIGA TOLEDO, Joan (2023). *Memòria final dels treballs de control i excavació arqueològica a la Plaça de les Olles, 16. Granollers (Vallès Oriental)*. Àtics, SL. (treball inèdit).

GOMIS MESTRE, C (1983). *Dites i tradicions populars referents*.

GRINÓ MÁRQUEZ, Damià (2013). *Memòria del control arqueològic al carrer Portalet – Centre de Transformació ET 305* (treball inèdit).

GUÀRDIA LLORENS, Marc (2023). *Museu de Granollers. Informe tècnic per a la Declaració de Bé Cultural d'Interès Local*. Museu de Granollers (treball inèdit).

LLORENS, Mar; REQUEJO, Ana (2021). *Estudi arqueològic, històric i documental de les muralles medievals de Granollers*. Nàrtex Barcelona (treball inèdit).

MARTÍ, Ramon (2020). Els palaus rurals del Vallès Oriental. Implantació i deriva d'una institució d'època islàmica (segles VIII-XI). *Ponències, Revista del Centre d'Estudis de Granollers*, p. 85-117.

MASPONS LABRÓS, Francisco (1887). *Miscel·lània Folklòrica. Ball de Gitanes en lo Vallés*, Llibreria de Àlvar Verdaguer, Barcelona.

MERCADO, Mònica; GONZÁLEZ, Roberto; SALVADÓ, Iván; MORENO, Iñaki (2007). “El recinte defensiu de Granollers”. *Intervencions arqueològiques 2002-2006 / Espais urbans 2007, Actes del III Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya*. https://www.academia.edu/8847672/El_recinte_defensiu_de_Granollers

MONJA, Paco (2020). *Casino de Granollers Club de Ritme. 140 anys d'arrelament a la ciutat*.

MONTAGUT BLAS, Èlia (2017) “Els mapes urbans més antics de Granollers conservats a l'Arxiu Municipal de Granollers”. *Ponències, Revista del Centre d'Estudis de Granollers* núm. 21, p. 13-136.

MUNTAL MUNS, Josep. “Plànol de la muralla carlina de Granollers (1875)”. *Fons d'Història local de Catalunya*. <http://sibhilla.uab.cat/cgi-bin/wxis.exe/iah/scripts/?IsisScript=iah.xis&lang=ca&base=FONS&nextAction=lnk&exprSearch=117905&indexSearch=MF>

MUNTAL MUNS, Josep; MOIX EZQUERRA, Elisenda (2015). “Arqueologia urbana i difusió del patrimoni immoble a Granollers”, *Tribuna d'Arqueologia 2012-2013*. <https://calaix.gencat.cat/handle/10687/122528#page=1>

PANCORBO, Ainhoa; VILA, Josep M i altres (direcció de Raquel LACUESTA i Albert LÓPEZ (2006). *Topografia urbana de Granollers entre els segles X i XVI. Estat de la qüestió i hipòtesi de configuració*. Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona; Ajuntament de Granollers (treball inèdit).

PERARNAU, Jaume; LEN, Lluís (1999). "La xarxa de telegrafia òptica de la Catalunya central", *Arqueologia de comunicació. Actes de les IV Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya*. Girona 1977. Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya. Barcelona, p. 547-556.

PERARNAU, Jaume; LEN, Lluís (2004). *La telegrafia òptica a Catalunya*. Rafael Dalmau Editors. Patrimoni industrial. Temes, 1.

PRAT ARMADANS, Ester; TENCI, Roberta (2019). *La tèrmica Roca Umbert de Granollers*. "Ciència, Tècnica i Societat. Les guies dels Museus del MNACTEC, 05". Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, Terrassa.

PRAT, J. (2004). *4 pedres. La telegrafia òptica a Catalunya*. Institut cartogràfic de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Barcelona: 94.

QUEROL, Ricart (2021). *Recull històric del Ball de Gitanes de Lliçà de Vall. Anys 1887 – 2021*. Treball inèdit del Centre d'Estudis i Recerques Lliçà de Vall.

REGÀS, Ricard; BLANCAFORT, Àlex (2014). *Modernisme d'estiueig. Vallès oriental. Consell Comarcal del Vallès oriental*. (<https://www.visitgranollers.com/wp-content/uploads/2022/07/GuiaModernisme-Granollers-H-baja.pdf>)

RIBAS, Josep (2005). "Els ocells nidificants del Congost a Granollers", *Lauro : revista del Museu de Granollers*, núm. 28, p. 39-54.

RIPOLL, Maria (2013). *El desig a la pedra de l'encant*, Ed. La Gralla.

ROMERO, F. Xavier (2001). «La recuperació de la font del Ràdium (Granollers)». *Lauro: revista del Museu de Granollers*, Núm. 20, p. 37, <https://raco.cat/index.php/Lauro/article/view/48353> .

RUIZ QUESADA, Francesc (1997). "Entra a l'església gòtica de Granollers". Museu de Granollers. <https://museugranollers.cat/museu-b/publicacions/catalegs/entra-a-l-esglesia-gotica-de-granollers>

SANPERE MIQUEL, Salvador (1915). "El retaule de Granollers". *Vell i Nou*, 7.

SERVEI DE MEDI AMBIENT I ESPAIS VERDS (2004). *Pla Especial de Protecció del Patrimoni Natural de Granollers. Catàleg dels Espais Naturals d'Interès Municipal (ENIM)*. Estudi inèdit.

SERVEI DE MEDI AMBIENT I ESPAIS VERDS (2004). *Pla Especial de Protecció del Patrimoni Natural de Granollers. Catàleg dels Elements Botànics d'Interès Municipal (EBIM)*. Estudi inèdit.

SOLÀ, Diego (2022). "Granollers, 1710-1714: quan tot canvià per sempre". Naciodigital.cat (11-09-2014).

TENAS BUSQUETS, M (1999). "El nucli romà de Granollers: l'aportació d les restes funeràries". *IX Memorial Joan Camps*, Associació Cultural de Granollers (inèdit).

TINTÓ SALA, Margarita (1990). *El retaule gòtic de Sant Esteve de Granollers*.

VILARDELL, Adriana; SALVADÓ, Iván (2009). *Intervenció arqueològica i estudi arqueo-constructiu al carrer de Barcelona, nº 3 i 5*. Estrats (treball inèdit).

**Diputació
Barcelona**

Comte d'Urgell, 187
Edifici del Relotge
08036 Barcelona
Tel. 934 022 566
Fax 934 022 825
o.patrimonio@diba.cat
www.diba.cat/opc